

O líbánkách hanácké Múzy

Múzy starého Řecka se věnovaly nejen umění, ale i vědám; nebyla však mezi nimi žádná, která by pečovala o malířství, sochařství, architekturu a vůbec výtvarné umění. Řekové považovali zmíněné činnosti za pouhá řemesla bez duchovního rozměru, ačkoliv díla hellénských mistrů by takový předsudek snadno vyvrátila. Teprve křesťanství přiznalo ducha všem uměním, ovšem s nějakými pohanskými božskými Múzami je většinou nespojovalo. Inspirace umělcům přicházela odjinud.

Podle všeho se přesto bůhví odkud zrodila desátá Múza a vzala si na starost umění, které těší především lidský zrak a doteky rukou či nohou – hmat. Svými polibky inspirovala po staletí stavitele, malíře, sochaře a další výtvarné umělce. Nebýt desáté Múzy, nebylo by dnešních výstavních měst, obrazů a soch.

Múzy jsou bytosti nehmotné, éterické. Mohou být přítomny kdykoliv a kdekoliv, mohou měnit své chování a s průběhem času inspirovat ve světě rozmanité umělecké styly. Zdá se mi, že desátá Múza ráda pobývala na Hané, zamilovala si úrodnou zemi a slunné nebe, v důsledku čehož zde vdechovala tvůrčím osobnostem touhu nejen vysoce umělecké, ale i lidově tvořivé, dokonce trochu praktické, totiž touhu po vědění a vzdělání. Milovala nejen umění, ale podporovala i vzdělanost a vše, co podporuje tvůrčího ducha. V Olomouci pomáhala stavět chrámy a krásné domy, kašny a zahrady, muzea a galerie plnila obrazy a sochami. Ráda bloudila po městě, občas zavítala na univerzitu, do kláštera či do některého ateliéru.

Tato zvláštní hanácká Múza byla bezpochyby náramná tulačka. Když ji omrzelo vznášet se nad městem, zalétala daleko do okolí a poletovala nad hanáckou krajinou. Možná svou podněcující silou dokonce přispívala k nebývalé plodnosti hanácké země.

Ne vždycky byla k poznání, neboť na sebe brala různé podoby. Její hanácký půvab se zjevoval v krásných selských „děvčicích“ s věnci

barevných květů na hlavách, v krojích a zdobených účesech „královniček“ nebo v podobě prostých, avšak svůdných „hanáckých holek“. Malíři ji také poznávali ve veselých poutnicích, krácejících v červených suknicích na Svatý Kopeček u Olomouce a zpívajících radostně chválu na Pána.

Objevil-li se v Olomouci či na Hané nadaný umělec, ať mladý či starý, Múza ho neomylně našla, políbila jej a vdechla mu nové náměty k tvoření. Mnohdy stačilo, aby se talentovaná lidská duše objevila v Olomouckém kraji na pouhý rok či dva, a inspirace Múzou jí vnukla nápad, který zanechal plody po několik generací.

Hanácká Múza oblažila svými nehmotnými rty řadu umělců. V průběhu 19. a 20. století se mezi nimi objevili také tři vynikající čeští malíři: JOSEF MÁNES, KAREL SVOLINSKÝ a JAN ZRZAVÝ. Prvému byla oporou v malířských začátcích a odplula s ním patrně až do Prahy, kde dosáhl největších úspěchů a slávy. Druhého přiměla k dílu, které bylo mnohotvarým zrcadlem celé jedné historické epochy. A třetímu vnukla k stáru touhu předat vědění o umělecké tvorbě mladším generacím, studujícím na olomoucké univerzitě.

Je zřejmé, že desátá Múza se dodnes toulá městy a krajinami. Nám, žijícím ve 21. století, nezbývá než doufat, že po případných pražských a jiných toulavých peripetiích se vrátí do Olomouce a na milovanou Hanou, aby pomohla dalším talentům k úspěchu.

Hanácká Múza.

Předmluva

Olomouc, město s dlouhou kulturní historií a církevní tradicí, je centrem Olomouckého kraje, jehož velkou část zabírá úrodná rovina Hané, zatímco ze severu do něj vrůstá strohé, lesnaté pohoří Jeseníků. O Hanácích se říká, že jsou pohodlní, ale i pracovití, družní, ale ohleduplní, soucitní a štedří, ale i lakotní. Přiznává se jim vzdělanost a nábožné zaujetí, ale i značná zemitost až přízemnost a sklony k hédonismu. A co je nejpodivuhodnější, všechny tyto protiklady v nich vytvářejí povahovou směs, která není výbušná ani agresivní, nýbrž právě naopak tíhne k pohodě a harmonii. Poznává to každý, kdo na Hané delší dobu pobývá.

Možná právě tyto kontrasty vyvolávají v tvůrčích lidech inspiraci a chuť proniknout k základním vrstvám lidského údělu. Umělci se odjakživa snažili vyjádřit to nejpodstatnější, co se v člověku a jeho kořenech skrývá. Zde, v Olomouci a okolí, nalézalo mnoho z nich zázemí a inspiraci. Díky nim město Olomouc získalo svou výstavnou krásu, bohatství obrazáren, parků a zahrad.

Inspirace je cosi duchovního, neuchopitelného. Jejím důsledkem je hmotný svět, který však nepostrádá ducha. Jak jinak bychom si vysvětlovali, že Olomouc se stala brzy po svém vzniku kulturním střediskem Moravy? Proč právě v Olomouci sídlí arcibiskupství, mající zásluhu o vznik množství duchovních a kulturních staveb i uměleckých děl, obdivovaných návštěvníky z celého světa? I v dnešní době, kterou mnozí označují za materialistickou, hmotářskou a sekulární, Olomouc si udržuje pověst města duchovního, města se silným *geniem loci*.

Vnější půvaby města a kraje jsou dílem především výtvarných umělců – malířů, sochařů, architektů a stavitelů. Mnozí z nich se v kraji narodili a působili celý život, jiní jím pouze procházeli a svá velká díla zanechali v jiných místech Moravy, Čech nebo Evropy.

Každý umělec byl dítětem své doby a všichni víme z historie, jak byly minulé doby pohnuté, málokdy idylické a často kruté. Nepochybně je lákavé alespoň prostřednictvím příběhů se přenést do některých období a zároveň proniknout takříkajíc pod kůži umělcům, kteří v ní žili, tvořili, přizpůsobovali se jejímu rytmu nebo se proti němu bouřili.

Kniha, kterou otvíráme, obsahuje tři takové příběhy. Všechny vycházejí z dochovaných historických pramenů, z řeči uměleckých děl, které po sobě zanechali jejich tvůrci, a také z poněkud ezoterických povahopisů tří osobností – Karla Svolinského, Josefa Mánesa a Jana Zrzavého. Těmi ezoterickými povahopisy jsou dochované rukopisy, dopisy a poznámky, v nichž se autorka jakožto zkušená a erudovaná grafoložka dověděla leccos o skrytějších stránkách duší zmíněných mužů.

Povídky či novely jsou však dílem krásné literatury, proto nelze brát doslova a do písmene všechno, co se v nich děje a říká. Právo autorky leccos přidat, ubrat, zvýraznit či naznačit patří k její literární licenci. Uměleckou pravdivost zavazuje jediná podmínka: vše, co je v následujících povídkách řečeno, je v lidském životě možné, i když se to možná v konkrétním případě odehrálo trochu jinak. Jak – to už necháme na úsudku čtenáři, který tuto knihu právě otevírá.